

Akkâ'da
basılan
hicrî
489 (1095)
tarihli
altın
sikke
(İstanbul
Arkeoloji
Müzesi,
Teşhir, nr. 668)

AKKÂD, Abbas Mahmûd

(عباس محمود العقاد)
(1889-1964)

Mısırlı gazeteci, mütefekkîr,
şair ve edebiyat münekkidi.

Paşa'nın bu bölgedeki son dayanak noktası olan Akkâ yeniden Osmanlı hâkimiyetine girdi. Bundan sonra bir sürgün yeri ve hapishane olarak şöhret kazandı.

1888'de idarî taksimat açısında vilâyet haline getirilen Beyrut'a bağlanan beş mutasarrıflıktan biri de Akkâ oldu. Burada I. Dünya Savaşı'ndan önce Hayfa-Akkâ demiryolu hattı kuruldu. Akkâ 1918'de İngilizler tarafından işgal edildi. II. Dünya Savaşı'ndan sonra ise bu bölge ile ilgili olarak Birleşmiş Milletler Komisyonu tarafından yeni bir plan ortaya atıldı (29 Kasım 1947). Ancak Mayıs 1948'de İngiliz himayesi sona erdiği sırada İsrail kuvvetleri şehri işgal ettiler.

Akkâ'da küçük el sanatları ve metalurji, dokuma, gıda endüstrileri gelişmiştir. Ayrıca turistik önemi de son yıllarda artmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, TD, nr. 300, s. 234-235; nr. 427, s. 110-111; nr. 559, s. 277-278; nr. 1038, s. 95; Belâzürî, *Fütûh* (Ridvân), s. 124-125; Makdisî, *Ah-senü't-tekâsîm*, III, 162-163; İbn Cübeyr, *er-Rihle*, Beyrut 1384/1964, s. 276-277; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, III, 105-107; F. R. Charles-Roux, *Les Echelles de Syrie et de Palestine au XVIIIe siècle*, Paris 1928, s. 133; U. Heyd, *Ottoman Documents on Palestine 1552-1615*, Oxford 1960, s. 42, 60, 81-82, 84, 111, 129; Ali Sevim, *Suriye ve Filistin Selçuklulari Tarihi*, Ankara 1983, s. 51-54, 133-134; Ramazan Şeşen, *Salâhaddin Devrinde Eyyübiler Devleti*, İstanbul 1983, s. 76-95; M. C. Şahabeddin Te-kindâğ, "Yeni Kaynak ve Vesikalar Işığında Bonaparte'in Akkâ Muhâsarası", TD, sy. 20 (1965), s. 1-20; H. Rhode, "The Geography of the Sixteenth Century Sancak of Safad", *Ar.Ott.*, X (1987), s. 179-218; *Mv.Fs.*, III, 290-306; Cedric Norman Johns, "Acre", *EBr.*, I, 102-103; F. Buhl, "Akkâ", *IA*, I, 250-251; a.m.f., "Akkâ", *EI²* (İng.), I, 341; Feridun Emecen, "Zâhir Ömer", *IA*, XIII, 455-456.

FERİDUN EMECEN

Abbas
Mahmûd
Akkâd

Dindar bir aileden gelen Akkâd fizik ve moral olarak güçlü bir yapıya sahipti. Onun çetin bir sanat ve siyaset adamı olarak yetişmesinde, o günkü Mısır'ın içinde bulunduğu şartların büyük tesiri olmuştur. Edebiyat zevkini ve mücadele ruhunu kazanmasında sohbetlerine katıldığı Ahmed el-Cedâvî'nin, millî siyaset görüş ve ahlâkını elde etmesinde Muhammed Abduh'un önemli rolü vardır. Daha dokuz yaşlarında iken edebiyata ilgi duymuş, ilk eseri Hz. Peygamber için yazdığı kasideler olmuştur. Çocukluğundan itibaren pek çok Batı kaynaklı edebiyat ve felsefe kitabı okumuş ve bu eserlerin tesirinde kalarak bir süre inkâra düşmüşse de, yazdığı dinî eserlerinden de anlaşılacağı gibi, kısa bir müddet sonra daha güçlü olarak tekrar imana dönmüştür. O, modern Arap edebiyatının en çok eser veren şair ve yazarlarından biridir. İlki 1919 yılında yayımlanan ve sayısı onu geçen divanları, bazı ünlü klasik ve modern Arap şairleri üzerine incelemeleri, dil ve edebiyatı konu alan araştırmaları ve en fazla başarı sağladığı tenkit türünde pek çok eseri bulunmaktadır. İngilizce, Almanca ve Fransızca'yı çok iyi öğrenmiş, Batı kültürünü hazmetmiş ve özellikle William Hazlitt, Mill Macaulay ve Coleridge gibi İngiliz yazarlarla Lessin, Schopenhauer ve Nietzsche gibi Alman düşünürlerin etkisinde kalmıştır.

Abbas Mahmûd, tenkidin hürriyet devrinin ürünü olduğunu belirtir. Kendisi de doğuştan tenkit kabiliyetine sahip ve Arap edebiyatının en büyük münekkitlerinden biri sayılmaktadır. Abdurrahman Şükrî ve Abdülkâdir el-Mâzinî ile birlikte Medresetü't-tecdîd veya el-Mezhebü'l-cedîd adını verdikleri bir edebiyat akımının öncülüğünü yapmış ve Mustafa Sâdık er-Râfîî, Emîrî's-şuarâ Ahmed Şevki gibi eski edebiyat taraftarlarına şiddetle hücum etmiştir. Ancak edebiyatta yeniliği "taklitten kaçmak" şeklinde tanımlamış, yeni edebiyatta olduğu kadar eski edebiyatta da güzel şiirin bulunduğunu kabul etmiştir. Onun gazeteciliği sert bir milliyetçi kalem şeklinde gelişmiş, İngiliz yanlısı Nahas Paşa hükümetini on makalede devireceğini söylemiş ve bunu dokuzuncu makalede başarmıştır. Aynı görüşle Osmanlılar hakkındaki fikrini "Türk devletinin bekasını isterim, hâkimiyetini istemem" şeklinde ifade etmiş ve II. Abdülhamid'i yalnız Meşrutiyet'in ilânında övmüştür. 1942 yılında, Hitler en güçlü döneminde iken

yazdığı bir makalede, onun sonuçta mağlûp olacağını söyleyerek ileri görüşlü bir yazar olduğunu da ispat etmiştir.

Daha sağlığında hayatı, sanatı ve fikirleri üzerinde altmıştan fazla araştırma yapılmıştır (bk. Hamdi es-Sekkût, II, 799-806). Bu eserlerde Akkâd bütün cep-heleriyle ele alınmış, sanat ve düşünce hayatının genel bir kritiği yapılmıştır. Hamdi es-Sekkût tarafından hazırlanan ve Dârü'l-kütüb müessesesince "A'lâmü'l-edebî'l-muâsir fi Mısır" serisinin beşinci kitabı olarak neşredilen iki ciltlik bibliyografik çalışma bunların en önemlisi sayılabilir.

Kırk bin ciltlik bir kütüphaneye sahip bulunan Akkâd edebî, felsefî, dinî ve siyasî konularda yüzden fazla eser kaleme almıştır. Bazıları defalarca basılmış olan eserlerinden belli başlılarını şöyle gruplandırarak zikretmek mümkündür:

Edebî Eserleri. a) **Divanları:** *Yakaza-tü's-şabâh* (Kahire 1916); *Vehcû'z-zahire* (Kahire 1917); *Eşbâhu'l-aşil* (Kahire 1921); *Eşcânü'l-leyl* (Kahire 1925) (bu dört divan *Divânü'l-'Akkâd* adıyla bir araya getirilmiştir, Kahire 1928); *Hediyyetü'l-kervân* (Kahire 1933); *Vahyü'l-erba'in* (Kahire 1933); *'Âbirü's-sebil* (Kahire 1937); *E'âşirü Mağrib* (Kahire 1942); *Ba'de'l-e'âşir* (Kahire 1950) (bu beş kitap da *Hamsetü devâvîn li'l-'Akkâd* adıyla yeniden yayımlanmıştır, Kahire 1973). b) **Eđip ve şairlerle ilgili eserleri:** 1. *Ömer b. Ebî Rebî'a şâ'irü'l-gazel* (Kahire 1951). 2. *el-Ta'rîf bi-Shakespear* (Kahire 1958). 3. *İbnü'r-Rûmî hayâtühû min şî'rih* (Kahire 1931). Bu eser Akkâd'ın edebî görüşlerini dile getirmesi bakımından önemlidir. 4. *Cuhâ ed-dâhikil-mudhik* (Kahire 1956). Bu eserinde Araplar'ın Nasreddin Hoca'sı durumunda olan Cuhâ'yı ele almakta ve gülmenin felsefesini yapmaktadır. 5. *Ebû Nuvâs* (Kahire 1953). Bu eser Akkâd ile Tâhâ Hüseyin ve Selâme Mûsâ arasında edebî münakaşalara sebep olmuştur. c) **Diğerleri:** 1. *Ma'la'u'n-nûr* (Kahire 1955). 2. *el-Luğatü's-şâ'ire* (Kahire 1960). Bu iki eseriyle Tâhâ Hüseyin'in *Fi's-şî'ri'l-câhilî* adlı eserini tenkit etmektedir. 3. *ed-Divân fi'n-naqd ve'l-edeb* (Kahire 1921). İbrâhim el-Mâzinî ile birlikte yazdıkları bu eserde, eski edebiyat taraftarlarından Mustafa Sâdik er-Râfî ile Ahmed Şevki tenkit edilmektedir. Buna karşılık Mustafa Sâdik er-Râfî de Akkâd'ın *Vahyü'l-erba'in* adlı divanını, *el-'Akkâd 'ale's-seffûd* isimli eseri ile tenkit etmiştir (Kahire 1930). 4. *Hulâsatü'l-yevmiyye* (Kahire 1912). Akkâd'ın ilk eseri olup tenkit

hakkındaki ilk görüşlerini ihtiva etmektedir. 5. *el-Fuşûl* (Kahire 1922). Bu eserinde, bir taraftan *Sefiller* adlı kitabındaki şahısları ince bir tahlile tâbi tutmadığından dolayı Victor Hugo'yu diğer taraftan da *Sefiller*'i Arapça'ya çeviren Nil şairi Hafız İbrâhim'i tercümedeki dik-katsizliği ve metne hâkim olamayışı sebebiyle tenkit etmektedir. 6. *Eštât müc-teme'ât* (Kahire 1963). Bu eserinde Arapça'nın diğer dillere üstünlüğünü anlatmaktadır. 7. *Sâre* (Kahire 1937). Yegâne romanıdır.

Siyasî Eserleri. *el-Hükmü'l-mu'tlak fi'l-karni'l-'işrin* (Kahire 1930). Bu kitabında Melik Fuâd'a dil uzattığı için dokuz ay hapse mahkûm edilmiştir. *Sa'd Zağ-lûl* (Kahire 1936); *Hitler fi'l-mizân* (Kahire 1940); *Benjamin Franklin* (Kahire 1956); *eş-Şahyüniyyetü'l-'âlemiyye* (Kahire 1956).

Felsefî Eserleri. *eş-Şeyh er-re'is İbn Sînâ* (Kahire 1946); *İbnü'r-Rüsd* (Kahire 1953); *Bernard Shaw* (Kahire 1950).

İslâmî Eserleri. 1. *Allâh** (Kahire 1947). Tarih boyunca ulûhiyyet fikrinin kaynağı ve geçirdiği safhaları konu alan bu kitap onun en değerli eserlerinden biridir. 2. *'Abkariyyetü Muhammed* (Kahire 1942). Otuz yılda tamamlanan bu eserin en uzun bölümlerini, en fazla tartışılan ve hataya düşülen konular olarak Hz. Peygamber'in savaşlarına ve evlilik hayatına ayırmıştır. Ancak Batı kültürünün tesirinde kalarak, Hz. Peygamber hakkında *abkariyye* (deha) kelimesini kullanması, yani Hz. Muhammed'in başarısını onun ilâhî vahye mazhar oluşu yerine beşerî deha ile izaha çalışması ve mucizeye karşı tavır takınması, haklı olarak şiddetli tenkitlere mâruz kalmasına yol açmıştır. Nitekim Şeyhülislam Mustafa Sabri de Akkâd'ın eserini takdir etmekle birlikte onu bu konuda tenkit etmiştir (bk. *Mevkûfû'l-'aql*, IV, 10 vd.). Bu eser M. Said Şimşek tarafından *Hiz. Muhammed'in Eşsiz Deha ve Şahsiyeti* (Konya 1979) adıyla Türkçe'ye tercüme edilmiştir. 3. *'Abkariyyetü's-Şiddik* (Kahire 1943). Bu eser de Ali Özek tarafından *Hiz. Ebû Bekir'in Şahsiyet ve Dehası* (İstanbul 1968) adıyla Türkçe'ye çevrilmiştir. "Abkariyye" serisinin diğer kitapları şunlardır: *'Abkariyyetü 'Ömer* (Kahire 1942); *'Abkariyyetü'l-İmâm "Ali İbn Ebî Tâlib"* (Kahire 1943); *'Abkariyyetü Hâlid* (Kahire 1945); *'Abkariyyetü'l-Mesih* (Kahire 1953); *'Abkariyyetü'l-işlâh ve't-talim Muhammed 'Abduh* (Kahire 1963). Bu serinin Ebû Bekir, Ömer ve Hâlid b. Velid'e dair ki-

taplarındaki fikir ve tahlilleri, muhtelif tarihlerde on kadar müellif tarafından lise öğrencilerinin faydalanması için sadeleştirilerek neşredilmiştir (bk. Hamdi es-Sekkût, II, 799, 806). 4. *Dâ'is-semâ'...* *"Bilâl b. Rebâh"* (Kahire 1945). Bilâl-i Habeşî'yi anlattığı bu eserinde İslâm'da ırk ve kölelik meselesini ele almakta, bu konuda İslâm'ın yüceliğine temas etmektedir. 5. *el-Felsefetü'l-Kur'âniyye* (Kahire 1947). Bu eser *Kur'an Felsefesi* (Ankara, ts.) adıyla Ahmet Demirci tarafından Türkçe'ye tercüme edilmiştir. 6. *el-Mer'e fi'l-Kur'an* (Kahire 1960). Bu kitabında kadın hakları, evlilik, Hz. Peygamber'in evliliği, boşanma ve kadının örtünmesi gibi konuları ele almış, te-settürün İslâm ile başlamadığını, geçmiş dinlerde de örtünmenin var olduğunu Tevrat'tan delillerle ortaya koymuştur. Eser Ahmet Demirci tarafından *Kur'an'da Kadın Hakları* (İstanbul 1977) adıyla Türkçe'ye tercüme edilmiştir. Kadın konusundaki diğer kitapları da *el-İnsânü's-şânî evi'l-mer'e* (Kahire 1912) ve *Hâzihî's-şecere*'dir (Kahire 1945). Daha sonraları bu iki kitap birleştirilerek *Hâzihî's-şecere ve'l-insânü's-şânî* adıyla yeniden neşredilmiştir (Kahire 1968). *el-Mer'e zâlike'l-luğz* adlı eseri ise ölümünden sonra yayımlanmıştır (Beyrut 1970). 7. *Mâ yükâlü 'ani'l-İslâm* (Kahire 1963). Batılılar'ın İslâm ve İslâm milletleri hakkında yazdıklarını ele aldığı bu eserinde, bunlardan iyi niyet sahiplerini takdir ederken art niyetlileri de tenkit etmektedir. Eser İslâm ve modern çağ, İslâm'da cihad, İslâm'da kölelik, psikoloji ve İslâm, tabii ilimler ve inanç meseleleri, modern çağda Kur'an'ın tefsiri ve daha birçok konuyu ihtiva etmektedir. Ölümünden sonra Mahmûd Ahmed el-Akkâd tarafından neşredilen *el-İslâm da've 'âlemiyye* (Kahire 1970) adlı kitabındaki makalelerinin birçoğu aynı konuları ihtiva etmekle beraber Hz. Peygamber, ramazan, oruç, bayramlar ve hicrete dair yazılarının muhtevası daha farklıdır. İslâm medeniyeti ile ilgili makaleleri ise Hassânî Hasan Abdullah tarafından derlenerek *el-İslâm ve'l-ḥaḍâretü'l-insâniyye* adıyla yayımlanmıştır (Beyrut 1973).

İslâmî sahadaki bu kitaplarla birlikte Akkâd'ın aynı konu ile ilgili otuz ya yakın eseri bir araya getirilerek 1971'de Beyrut'ta *Mevsû'atü 'Abbâs Maḥmûd el-'Akkâd el-İslâmiyye* adıyla beş cilt halinde neşredilmiştir. Birinci cilt *Tevhîd ve enbiyâ*, ikinci cilt *el-'Abkariyyâtü'l-İslâmiyye*, üçüncü cilt *Şahsiyyât İsl-*

lâmiyye, dördüncü cilt *el-Ḳurʿân ve'l-İslâm*, beşinci cilt *Buḥûş İslâmiyye* adlarını taşımaktadır. Ayrıca, bütün eserleri 1984 yılında Beyrut'ta Dârü'l-kütübî'l-Lübnanî tarafından yirmi altı kitap halinde *el-Mecmû'atü'l-kâmile li-mü'el-fefâtîl-üstâz 'Abbâs Maḥmûd el-'Aḳkâd* adıyla yayımlanmıştır. Bu yayımda, her biri dörder cilt tutan *el-'Abḳariyyâtü'l-İslâmiyye*, *el-İslâmiyyât*, *el-'Aḳâ'id ve'l-mezâhib*, yedi ciltlik *Terâcim ve siyer*, iki ciltlik *es-Sîretü'z-zâtiyye*, üç ciltlik *el-Edeb ve'n-naḳd*, birer ciltlik *el-Felsefetü'l-İslâmiyye* ve *Ḥaḳâratü'l-İslâm* serileri olmak üzere yetmiş altı kitabı yer almıştır. Hamdi es-Sekkût'un bibliyografik çalışmasında onun muhtelif dergi ve gazetelerde neşredilen 3897 araştırması ve makalesi zikredilmiştir.

Otobiyografik Eserleri. 1. *Ene* (Kahire 1964). Dokuz bölümden meydana gelen eserde kendi hayatını anlatmaktadır. 2. *Ḥayâtü kalem* (Kahire 1964). Sanat, edebiyat ve Arap şiiri hakkındaki görüşlerini, özellikle de gazetecilik hayatına dair makalelerini Tâhir et-Tanâhî bu adla neşretmiştir. 3. *Âlemü's-süüd ve'l-ḳuyûd* (Kahire 1937). Hapishanedeki günlerini anlattığı bu eser, 1935 yılında *Kül-lü şey'* dergisinde tefrika edilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA:

Akkâd, *es-Sîretü'z-zâtiyye-1: Ene, ḥayâtü kalem (el-Mecmû'atü'l-kâmile içinde)*, Beyrut 1982; a.mlf., *Rudûd ve ḥudûd*, Beyrut, ts., s. 9; Brockelmann, *GAL Suppl.*, III, 139-156; Abdülhay Diyâb, *'Abbâs el-'Aḳkâd: nâḳid*, Kahire 1965, s. 175; Âmir el-Akâd, *Lemeḥât min ḥayâtü'l-'Aḳkâd*, Kahire 1968; a.mlf., *Me'ârikü'l-'Aḳkâd es-siyâsiyye*, Beyrut 1973, s. 63; İzzeddin el-Emin, *Neş'etü'n-naḳd*, Kahire 1970, s. 155; Ahmed İbrâhim eş-Şerif, *el-Medḥal*, Beyrut 1974, s. 71; Şevki Dayf, *el-Edebü'l-'Arabî el-mu'âşır*, Kahire, ts., 136-145; Mustafa Sabri, *Mevḳifü'l-'aḳl*, Beyrut 1401/1981, IV, 10-15; Muhammed Mendür, *eş-Şî'rü'l-Misrî ba'de Şevḳî* [baskı yeri ve yılı yok], s. 139; Halit Zevalısiz, *'Abbâs Maḥmûd el-Akkâd: Hayatı Eserleri ve XX. Yüzyıl Arap Edebiyatındaki Yeri* (doktora tezi, 1982), MÜ İlahiyat Fak.; Hamdi es-Sekkût, *'Abbâs Maḥmûd el-'Aḳkâd*, Kahire 1403/1983, I-II; Zirikî, *el-'Âlâm* (Fet-hullah), III, 266-267; Ahmed Mâhir el-Bakarî, *el-'Aḳkâd: er-recül ve'l-kalem*, Kahire 1404/1984; Kehhâle, *el-Müstedrek*, Beyrut 1985, s. 323-325; Muhammed Mehdî Allâm, *el-Mecma'ıyyün fi ḥamsine 'âmen*, Kahire 1406/1986, s. 137-140; Siddika bint es-Siddîk, *'Abbâs Maḥmûd el-'Aḳkâd*, Kahire 1986; Abdülkâdir Rızık et-Tavîl, *el-Maḳâle fi edebî'l-'Aḳkâd*, Kahire 1987; L. Vial, "al-'Aḳqâd (1889-1964)", *Arabica*, XI/3, Leiden 1964, s. 213-217; Muhammed Receb el-Beyyûmî, "el-Menḥal-İslâmî 'inde'l-'Aḳkâd", *Mecelletü'l-Ezher*, LIII/6, Kahire 1981, s. 1059-1068; R. Allen, "al-'Aḳkâd", *EI² Suppl.* (İng.), I, 57-58.

HALİT ZEVALSİZ

AKKÂM

(عكام)

Surre alayında görevli kişilere verilen unvan.

Akkâm sözlükte, "ücret karşılığı deve ile eşya taşıyan kişi, deve sürücüsü" anlamına gelir. Genellikle Arap olan akkâmlar, Osmanlı padişahlarının her yıl şâban ayının ortalarında Mekke ve Medine'ye gönderdikleri hediyeleri götürmekle mükellef idiler. Reislerine *akkâm-başı* denirdi. Surre* alayına katılan akkâmlar sırtlarına kısa kollu, açık yakalı uzun beyaz gömlek, başlarına külâh giyerler, bellerine ipekli kumaştan kuşak bağlardı. Surre alayının önünde davullar ve dünbelekler çalarak Arapça şiirler okurlar, hopyaya ziplaya alayı şenlendirirlerdi. Surre-i hümayunun nakli hizmetinde kullanılan akkâmlar alay ile birlikte İstanbul'dan Şam'a kadar giderlerdi. Son derece becerikli olan çadırcı akkâmları, yollarda konaklanacak yere birkaç saat kala hızlıca önden ilerleyerek kafil gelmeden süratli bir şekilde çadırları kurar ve her türlü istirahat hazırlıklarını yaparlardı.

Ayrıca, Osmanlı ordusunun vezir ve yüksek rütbeli kumandanlarına ait çadırları kurup kaldırmakla görevli çadır mehterlerine de akkâm denirdi.

BİBLİYOGRAFYA:

BA, Cevdet-Evkaf, nr. 10115, nr. 17271, nr. 18692, nr. 17008; Ahmed Vefik Paşa, *Leḥçe-i Osmânî*, İstanbul 1306, II, 1326; Süleyman Şefik, *Hicaz Seyahatnâmesi*, İÜ Ktp., TY, nr. 4199, vr. 84-85; Pakalın, I, 40-41; II, 384-385; Musâhibzâde Celâl, *Eski İstanbul Yaşayışı*, İstanbul 1946, s. 104; E. Ekrem Talu, "Surre Alayı", *Resimli Tarih Mecmuası*, III/29, İstanbul 1952, s. 1482.

MÜNİR ATALAR

AKKİRMAN

Ukrayna

Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Odessa eyaletinde bir şehir.

Dinyester nehrinin Karadeniz'e döküldüğü yerde, önü sonradan kapanarak kıyı gölü haline gelen bir körfezin sağ kenarında bulunmaktadır. Milâttan önce VI. yüzyılda kurulan ve ilk adı Tyras olan Akkırman, Rusya'nın en eski şehirlerinden ve Avrupa'yı Asya'ya bağlayan önemli ticaret merkezlerinden biridir. Türkler'in verdiği Ak Kirman adı, Ortaçağ'da ve sonraları kullanılan Aspron Castron, Cetatea Alba ve Bel Gorod gibi "beyaz kale" anlamına gelmektedir. Mo-

ğollar da hâkimiyetleri döneminde şehre Ak Libo adını vermişlerdir. Ebû'l-Fidâ ise Türkler'in önceleri buraya Akça Kirman dediklerini belirtmektedir.

1241 yılında Moğollar'ın hâkimiyetine geçen Akkırman, XIV. yüzyılda Cenevizler'in idaresine girdi; XV. yüzyılda ise Moldavya (Boğdan) Prensiği'nin bir parçasını oluşturdu. Osmanlılar tarafından ilk defa 1420'de denizden fethine çalışılan şehir, Fâtih Sultan Mehmed devrinde de iki defa kuşatıldı, fakat zaptedilemedi. Voyvoda III. Petru 1455'te Boğdan'da Osmanlı hâkimiyetini tanıyınca, Fâtih Sultan Mehmed Akkırman tüccarlarına 5 Receb 860 (9 Haziran 1456) tarihli bir fermanla Edirne, Bursa ve İstanbul'a uğrayarak ticaret yapma izni verdi. Akkırman II. Bayezid devrinde Boğdanlılar'dan alındı (4 Ağustos 1484); buranın fethi ile bütün Karadeniz sahilleri Osmanlı hâkimiyeti altına girdi. Fetihden sonra Rumeli beylerbeyiliğine bağlı bir sancak haline getirilen Akkırman, 1593 yılında yeni kurulan Özi eyaletine ilhak edildi ve limanının vergileri yeniden düzenlendi. Bu dönemde Akkırman sancağında 914 *timar** bulunuyordu. Şehirde meşhur kalenin yanında II. Bayezid, Mengli Giray Han ve Yavuz Sultan Selim tarafından camiler, medreseler ve hamamlar yaptırıldı.

Şehzade Selim (Yavuz), babası II. Bayezid'e karşı yürüttüğü hareketin ikinci safhasında Akkırman'ı üs olarak kullandı. Akkırman Osmanlı hâkimiyeti döneminde Karadeniz ve kuzey ticareti için önemli bir liman olma özelliğini korudu. Burasının İstanbul, Edirne, Bursa, Trabzon, Kefe hatta Suriye ile ticarî bağlan-

Akkırman

